

літератури. Процес відродження представлений в произведениях автора через метафори телесності, прежде всего боль, раны, телесные трансформации. Таким образом, отстаивая первичность психического, Любка Дереш акцентує увагу на людському тілі як данності, забезпечуючій сам процес пізнання.

Ключевые слова: телесність, постмодернізм, постколоніалізм, роман, художественная картина мира, смерть, відродження.

Olha Bashkyrova

CORPORALITY AS SPACE OF DEATH AND REVIVAL IN NOVELS BY LYUBKO DERESH

The article investigates the peculiarities of the artistic representation of the human corporality in the novels by Lyubko Deresh. The category of corporality as one of the main postmodern notions arising on crossing of the physical and cultural human existence is outlined. This notion is affirmed as a result of overcoming of the strict opposition of the soul and body characteristic for classical European philosophy. The peculiarities of the artistic world of Lyubko Deresh is revealed in this investigation. Two parallel plans — everyday and metaphysical — are the cornerstone of this world. The link of this principle of modeling of the artistic picture of the world with the romantic tradition of the Ukrainian literature is traced. The human body in Lyubko Deresh's novels gets the meaning of the space opened for the influence of both life measurements. The acquirement of the transcendental experience becomes possible only through mediation of the body as the physical reality of the human existence. The death and revival are the leading constants of Lyubko Deresh's artistic world. In many cases the author treats the death not as the end of the physical existence but as the prospect opening the new opportunities for the life and knowledge. The writer consecutively accents on the individual transcendental experience and, respectively, on its character because the body is an important constituent of the personality. The achievement of the other life measurements is realized through pain and body disintegration generally characteristic for postcolonial person (T. Hundorova). In the same time the constant of the decentralized body in Lyubko Deresh's artistic concept serves as the sign of the physical world's ephemerality. Everyday plan of the author's works contains numerous images-agents of the metaphysical reality the essence of which can be comprehended only by the heroes-outsiders. Spiritual revival of the hero, interpreted as an output to a different level of consciousness, creative insight or being after death, occurs in a certain isolated place. In writer's artistic world such a closed space (lonely house, cellar, room) corresponds with the human subconsciousness, the centre of intuitive, spiritual life. However, the process of revival in author's works is represented by the metaphors of the corporality first of all pain, wounds, body transformations. Thus, defending the primacy of mental Lyubko Deresh accents on the human corporality as the reality which provides the process of cognition.

Key words: corporality, postmodernism, post-colonialism, novel, artistic view of world, death, revival.

УДК 82.09:81'42

Галина Бітківська

ЧИТАЧ У КОМУНІКАТИВНОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ЖУРНАЛУ

У статті досліджуються особливості комунікативного дискурсу сучасного літературного журналу. Висловлено припущення, що класичну рецептивну тріаду «автор — текст — читач» відповідно до специфіки літературного журналу можна уточнити: «автор + редактор-упорядник — журнал як цілісний текст — читач». На основі матеріалів журналів «Всесвіт» та «Иностранная литература» здійснено культурно-семіотичну реконструкцію образу читача з ключовою метафорою «емоційний ландшафт читання». Визначено основні складники читачького досвіду, зокрема: очікування, насолода від володіння, перше читання, перечитання, інтерпретація, колекціонування тощо. У подальшому дослідженні важливо

зосередитися на особливостях моделювання образів автора та читача, зумовлених специфікою літературного журналу як типу видання.

Ключові слова: комунікативний дискурс, літературний журнал, читач, культурно-семіотична реконструкція, емоційний ландшафт читання.

У сучасному літературознавстві проблему читача актуалізувало поширення ідей школи рецептивної естетики (Г.Р. Яусс, В. Ізер, Р. Інгарден, Дж. Куллер, С. Фіш та ін.). Серед українських учених феномен читання та особливості читацької рецепції досліджували О. Потебня, О. Білецький, М. Ігнатенко, Г. Сивокінь, Р. Гром'як, М. Зубрицька, О. Червінська та ін. Предметом спеціальних досліджень дедалі частіше стає проблема читача певного часового періоду чи рецептивна парадигма творчості окремого автора. Скажімо, Наталія Павлюх присвятила дисертацію проблемі читача в європейській літературі та європейському літературознавстві доби романтизму (2015); Олексій Сінченко — проблемі горизонту сподівань в українському літературному процесі 20–30-х років ХХ ст. (2006), Галина Соловій — дослідженню читача в українському літературно-критичному дискурсі першої половини ХХ ст. (2003) тощо. Цікаве осмислення зміни моделі рецепції та процесу формування нового уявного читача подано в розділі монографії Лідії Стефановської «Антонич. Антиномії» (2006), а в монографії Олени Романенко парадигмою для дослідження семіосфери української масової літератури стала тріада «текст — читач — епоха» (2014). Водночас періодичні видання лише зрідка стають об'єктами рецептивних студій і здебільшого в контексті ширшої проблеми. Так, білоруський учений Олександр Федута в монографії про еволюцію образу читача російської літератури першої половини ХІХ ст. визначає кілька етапів процесу формування стосунків автора і читача, зокрема «журналістський період», який нас цікавить найбільше [8, 194]. Науковець детально аналізує концепції літературних журналів пушкінської доби та ставлення редакторів-видавців до своїх читачів. О. Федута зіставляє видавничі стратегії М. Карамзіна, М. Полевого, Ф. Булгаріна, О. Сенковського та аналізує літературні твори, що друкувалися на сторінках тодішньої періодики [8, 196–304]. Дослідник успішно реконструює «читацьку свідомість епохи» [8, 227], для якої домінантною була утилітарність мистецтва. Видання ставало успішним, якщо читацькі очікування розпізнавалися редактором. Наприклад, М. Полевой для свого «Московського телеграфа» обрав метафору дзеркала («Для зображення досконалого журналу уявіть дзеркало, в якому відбивається весь світ моральний, політичний. Такий журнал чи не більше багатьох книжок буде корисним» [8, 199]) і вважав, що корисність журналу зумовлена як публікацією матеріалів про російську культуру

і дійсність, так і оглядом всього найновішого іноземного. Редактор творив свій журнал як університет для читаючої публіки: журналісту відводилася роль викладача, читачу — студента [8, 200].

Сучасні літературні журнали іноземної літератури («Всесвіт», «Иностранная литература», «Lire», «Words without borders») в системі міжкультурної комунікації дослідила в дисертації Катерина Дзюба [3]. Вона трактує літературні журнали як медіа-суб'єкти, канали комунікації, транслятори комунікативних моделей, візуальної та вербальної інформації. Проте варто наголосити, що досліджений комунікативний аспект, хоч і є одним з найважливіших, не вичерпує можливих функцій літературно-художніх видань. Водночас імпонує те, що в побудові власної концептуальної моделі літературно-художніх журналів у системі міжкультурної комунікації дисертантка зосереджується на визначенні типів і концептів міжкультурної взаємодії. Такий підхід розцінюємо як підтвердження продуктивності міждисциплінарної методології у вивченні багаторівневого тексту літературного журналу. Одним із результатів дослідження є встановлення «спільних концептів наближених інтересів для читацької аудиторії незалежно від її територіального розташування», а саме: інстинкт збереження життя, любов, радість, смерть, ненависть, насильство [3, 14]. Отже, рецептивний спектр літературно-художніх видань викликає зацікавлення науковців, проте проблема читача періодичних видань загалом і літературних журналів зокрема потребує подальшого вивчення.

Метою нашої статті є дослідження ролі та значення читача в комунікативному дискурсі сучасного літературного журналу. Матеріалом для дослідження обрано літературні журнали «Всесвіт» та «Иностранная литература» як репрезентативні в аспекті редакційної політики щодо читацької аудиторії.

Обидва журнали позиціонують себе як періодичні видання з тривалою історією і регулярно публікують матеріали щодо своєї «біографії». Окремі статті на цю тему «Всесвіт» друкував, як правило, в ювілейні роки: «“Всесвіт”: сторінки історії» (1985, № 1), «Лебедина пісня» (1994, № 1), «Шлях “Всесвіту”» (1995), «На зламі сторіч» (2000, № 1-2), «Sinn Féin по-всесвітянському» (2010, № 1-2), «Центуріони “Всесвіту”» (2015, № 1-2) та ін. Нині найповнішою працею з детальною характеристикою діяльності журналу є нарис головного редактора Олега Микитенка «Феномен “Всесвіту”», який вміщено в бібліографічному

покажчику змісту журналу за 1925–2000 рр. «Всесвіт» у XX сторіччі» [5].

Російський журнал іноземної літератури також розмістив серію статей в рубриці «ИЛ: истоки и история» (2002, № 6, 12; 2003, № 5, 12; 2004, № 1). Започатковуючи рубрику, редакція відкрито пояснювала, що робить це для ознайомлення читачів із виданнями, які журнал сприймає як «своїх попередників чи навіть прабатьків». Критична характеристика таких видань спрямовує читачку рецепцію не тільки видань минулих часів, а й самої «ИЛ». В оглядовій статті, присвяченій «Вестнику иностранной литературы» за період 1891–1894 рр., знаходимо аналітичні міркування щодо концепції видання і критерії його професійності, зокрема: сутність загальної ідеї, яка перетворює збірник випадкових матеріалів на журнал; наявність «помітних»/резонансних літературно-критичних і публіцистичних статей; присутність постійних співробітників, відомих у літературному середовищі, тощо. Критична спрямованість статті посилюється риторичним запитанням «Чи вдалося “Вестнику” стати дійсно впливовим учасником культурних процесів у країні?». Відповідь пропонується одразу ж: в досліджуваній період це був інформаційно-реферативний журнал, проте його матеріали цікаві відтворенням атмосфери давно минулої епохи та проблематики, яка хвилювала культурну спільноту в 90-ті роки XIX ст. [1]. У рубриці подано не лише оглядову статтю, а й добірку матеріалів з «Вестника».

Проблема ретроспективних публікацій у літературних журналах потребує спеціального дослідження і викликає у нас особливе зацікавлення, але в цій статті обмежимося лише аспектом спілкування з читачами. Тим більше, що в редакційному анонсі є й прямі зауваги для читачів: «Для публікації нами обрано те, що викличе безсумнівне зацікавлення сучасного читача, — < ... > найбільш типові в думці, головні тенденції в оцінках дійсної і прогнозах на майбутнє. Це й проголошення кінця XIX століття “літературною пустелею”. І повторювані як закляття слова “лихоліття”, “занепад”, “деградація” < ... > Дещо тепер викликає посмішку, але дуже багато вражає актуальністю. Наші читачі, безсумнівно, зауважать: детальніше всього у хроніках висвітлювалося культурне життя Франції, що теж було знаком доби» [1]. У цій тезі можна помітити розрізнення двох читацьких спільнот: сучасний читач загальнокультурного спрямування і «наші читачі» — ті, що виховані дискурсом «ИЛ», здатні сприймати культурні нюанси та інтелектуальні напівтони, фактично йдеться про імпліцитного читача і образ читача [7, 23]. Тобто, за В. Ізером, застосовується стратегія, завдяки якій збуджується увага читача: він «втягується у текст» і творить гештальт тексту [4, 274].

Варто наголосити, що обидва журнали іноземної літератури впливають на читача уже

самим добором матеріалів для певного номера. Вольфганг Ізер пише, що літературний текст має задумуватися так, щоб залучити увагу читача до процесу творення речей, що перебувають «поза ним, заради нього самого, заради читання, яке приємне тільки тоді, коли активне і творче» [4, 263]. Прикладом «промовистої» композиції може бути будь-який номер журналу. Цікаво розглянути січнево-лютневий «Всесвіт» за 1992 р. — подвійно святковий [2]. На другій сторінці обкладинки вміщено вітання читачам з новим 1992-м роком як першим роком незалежної держави Україна. Загальна тональність вітання є піднесеною, енергійною, слова акумулюють і радість з нагоди видатної події, і переконаність в необхідності розбудови власної держави. Діяльний настрій передає афористична змістовна цитата «не ридать, а здобувать!», що сприймається як мотто редакційного звернення. У ньому чітко розставлено акценти щодо безславного, руйнівного для України минулого й сповненого труднощів, але бентежно самостійного майбутнього. Місце журналу в цьому майбутньому визначається і символічно — «мала цеглинка у храмі України», і прагматично — відзначено, що передплата на новий рік становить понад 40 тисяч примірників, що найбільше за останні 10–12 років [2, 2-га с. обкл.]. Усі теми, визначені в редакційному зверненні, отримують розвиток в художніх і публіцистичних матеріалах номера, назви яких більш ніж промовисті: роман бельгійської письменниці Ірен Стедик «Мазепа, гетьман України», стаття Євгена Маланюка «Illustrissimus Dominus Mazera», есе Октавіо Паса «Свобода — безнастанне відкриття» та ін. Ключем, аналітичним і мистецьким, до головної ідеї журналу є тексти польського кінорежисера Анджея Вайди: есе «Моя зустріч з історією» та розділи з книжки спогадів «Повертаючись до перейденого» [2].

Окрім імпліцитного, на сторінках «Всесвіту» та «ИЛ» присутній і реальний читач: з конкретним прізвищем, віком, статтю, професією. Його голос найчастіше оформлено в жанрі листа. Журнали охоче друкують уривки з читацьких листів, групують їх за читацькими вподобаннями, визначають рейтинги художніх та публіцистичних творів за читацькими відгуками. У «Всесвіті» для спілкування з читачами була особлива рубрика «Читацька орбіта», яку відкрили в червневому номері за 1986 р. Огляди листів публікувалися нерівномірно, то майже щонамера, а то раз на рік (1986, № 6–8, 12; 1987, № 5, 7–9, 12; 1988, № 3–6, 9, 12; 1989, № 1, 4, 6, 7, 9, 11; 1990, № 1, 2, 4, 12; 1991, № 1; 1993, № 9–10; 1995, № 1; 1997, № 10; 2000, № 3–4, 9–10). Інші форми контакту з читачами — анкетування, безпосередні зустрічі. В «Читацькій орбіті» ведеться діалог редакції з читачами журналу: уривки з листів читачів надруковано прямим шрифтом, відповіді редакції — курсивом. У першому номері

за 1991 р. тематика листів корелює із суміжними матеріалами. Так, лист Євгена Андрущенка з приводу публікації перекладу першої частини твору Ф. Ніцше «Так сказав Заратустра» надруковано після листів В. Стуса до дружини (підготовлено до друку М. Коцюбинською), замітки Д. Наливайка «Василь Стус — перекладач» і короткої інформації (без зазначення авторства) про новий роман шведської письменниці Сігрід Комбюхен, присвячений життю Джорджа Байрона. Усі матеріали так чи інакше пов'язані з читацькими листами. Публікація М. Коцюбинської актуалізує, окрім усього іншого, сам жанр листа; матеріал Д. Наливайка про Стуса вводить читача в проблематику зв'язку німецької філософії і літератури, а презентація роману про Байрона верифікує проблему осмислення ролі митця минулих часів у сучасній культурі.

Такі ж огляди листів є і в «ИЛ». Анкета для читачів була запропонована в грудневих номерах за 1999-й та 2001-й роки. Набір питань традиційний: з якого року читається журнал, які публікації кращі/гірші, загальне враження про журнал (Чи вважаєте Ви, що за останні роки журнал став: кращим, гіршим, змістовнішим, нуднішим ...), відомості про себе. Питання, яке містить додаткову інформацію про розширення журнальної комунікації, стосується видавництва «Иностранка» (Твори яких зарубіжних авторів Ви хотіли б бачити в серії «Ілюмінатор», яку видає видавництво «Иностранка»). Про впровадження стратегії заохочення свідчить повідомлення про те, що серед тих, хто надіслав відповіді на анкету, буде розіграно 20 книжок із згаданої серії «Ілюмінатор». Інша форма, що спонукає до уважного читання журналу, — це конкурс на розіграш 5 безкоштовних річних передплат на 2003 р. серед читачів, які мали правильно визначити імена вісімнадцяти співавторів запропонованого тексту (вісімнадцять цитат із друкованих у журналі творів обсягом 1–5 речень). У грудневому номері за 2003 р. анкета доповнена чайнвордом із 27 запитань. Огляд відповідей на читацьку анкету надруковано у липневому номері за 2004 рік. Викликає зацікавлення сама форма редакційної статті, у якій узагальнюючі тези доповнюються реконструкцією групових реплік на окремі питання анкети. Вони утворені

з фрагментів листів, об'єднаних за принципом колажу: «Окремі голоси зливаються у значний читацький хор» (ИЛ, 2004, № 7). Сукупна оцінка пошти має сумну нотку, викликану зменшенням кількості листів (а отже, і передплатників), проте вона швидко зникає під аргументами якісного аналізу, який дає редакції підстави для оптимізму: у журналу є постійні читачі й шанувальники.

На основі конкретних листів редакція створює образ уявних читачів: це передплатники і шанувальники, «люди активні, мислячі, духовно багаті, залюблені в художнє слово» («Всесвіт», 1986, № 8, с. 187), «ревні прихильники читання», вони люблять журнал за «ні з чим незрівнянну насолоду від спілкування рідною мовою з літературним надбанням людства» («Всесвіт», 1986, № 6, с. 184). Дехто з читачів ділиться власним ритуалом читання, куди входить насолода від володіння зшитком, перегляду змісту, розглядання візуального матеріалу, читання творів малих жанрів, читання художньої прози тощо.

Російська дослідниця Наталія Самутіна, характеризуючи поширені стратегії читання літератури фанфікшн, успішно застосовує метафору «емоційного ландшафту» і побіжно зауважує, що вона може бути перспективною для вивчення читацької рецепції і в інших сферах популярної культури. Поняття емоційного ландшафту читання Самутіна розглядає в контексті феноменологічних теорій простору (Джон Уайлі, Андреа Бригенті) і приходиться до уподібнення ознак простору міста і літературного тексту, фланера і читача. Фланер мандрує містом, зважаючи тільки на власні уподобання, а читач фанфікшн обирає тексти за відомими тільки йому з власного читацького досвіду мітками [6]. Застосувавши такий підхід до читання літературного журналу, ми зауважуємо в читацькому досвіді такі елементи: очікування, насолода від володіння, перше читання, перепрочитання, інтерпретація, колекціонування і т.д.

Проведене дослідження не вичерпує заявленої проблематики, перспективним вважаємо вивчення особливостей моделювання образів автора та читача, зумовлених специфікою літературного журналу як типу видання.

ДЖЕРЕЛА

1. Вестник иностранной литературы, 1891–1894 [Електронний ресурс] // Иностранная литература. — 2002. — № 6. — Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/-inostran/2002/6/vest.html>
2. Всесвіт. — 1992. — № 1–2. — 240 с.
3. Дзюба К.А. Літературно-художні журнали в системі міжкультурної комунікації: автореф. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / Катерина Анатоліївна Дзюба ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. — К., 2016. — 19 с.
4. Ізер В. Процес читання, феноменологічне наближення / В. Ізер // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. — Л. : Літопис, 1996. — С. 263–276.

5. Микитенко О. Феномен «Всесвіту». Історико-критичний нарис / О. Микитенко // «Всесвіт» у ХХ сторіччі : бібліогр. показ. змісту укр. журналу інозем. літ. за 1925–2000 рр. / уклад. О.І. Микитенко, Г.І. Гамалій. — К. : Вид. дім «Всесвіт», 2004. — С. 625–671.
6. Самутина Н. Практики эмоционального чтения и любительская литература [Электронный ресурс] / Н. Самутина // Новое литературное обозрение. — 2017. — № 1. — Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/nlo/2017/1/praktiki-emocionalnogo-chteniya-i-lyubitelskaya-literatura.html>
7. Павлюх Н.М. Проблема читача у європейській літературі та європейському літературознавстві доби романтизму : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Павлюх Наталія Миколаївна ; Дрогобицький держ. пед. ун-т імені Івана Франка. — Дрогобич, 2015. — 220 с.
8. Федута А.И. «Кто б ни был ты, о мой читатель ... »: проблема читателя в литературе пушкинской эпохи / А.И. Федута. — Минск : Лимариус, 2015. — 400 с.

REFERENCES

1. Vestnik inostrannoj literatury, 1891–1894. (2002). Innostrannaia literatura, 6. <http://magazines.russ.ru/-inostran/2002/6/vest.html>
2. Vsesvit, 1, 2. (1992). 240 s.
3. Dziuba K.A. (2016). Literaturno-khudozhni zhurnaly v systemi mizhkulturnoi komunikatsii. Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, In-t zhurnalistyky. Kyiv, 19 s.
4. Izer V. (1996). Protse chytannia, fenomenolohichne nablyzhennia. i. Antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st. L., Litopys, s. 263–276.
5. Mykytenko O. (2004). Fenomen «Vsesvitu». Istoryko-krytychni narys. Kyiv, Vyd. dim «Vsesvit». «Vsesvit» u XX storichchi, s. 625–671.
6. Samutina N. (2017). Praktiki emotsionalnogo chteniia i liubitelskaia literatura. *Novoie literaturnoe obozrenie*, 1. <http://magazines.russ.ru/nlo/2017/1/praktiki-emocionalnogo-chteniya-i-lyubitelskaya-literatura.html>.
7. Pavliukh N.M. (2015). Problema chytacha u yevropeyskii literaturi ta yevropeyskomu literaturoznavstviu doby romantyzmu. Drohobytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka, Dorohobych, 220 s.
8. Feduta A.I. (2015). «Kto by ty ni byl, o moi chitatel ... »: problema chitatelia v literature pushkinskoi epokhi. Minsk, Limarius, 400 s.

Галина Биткивская

ЧИТАТЕЛЬ В КОММУНИКАТИВНОМ ДИСКУРСЕ СОВРЕМЕННОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ЖУРНАЛА

В статье исследуются особенности коммуникативного дискурса современного литературного журнала. Высказывается предположение, что классическую рецептивную триаду «автор — текст — читатель» в соответствии со спецификой литературного журнала можно уточнить: «автор + редактор-составитель — журнал как целостный текст — читатель». На основе материалов журналов «Всесвіт» и «Иностранная литература» произведена культурно-семиотическая реконструкция образа читателя с ключевой метафорой «эмоциональный ландшафт чтения». Определены основные составляющие читательского опыта, а именно: ожидание, удовольствие от обладания, первое чтение, перепрочтение, интерпретация, коллекционирование и т.д. В дальнейшем исследовании важно сосредоточиться на особенностях моделирования образов автора и читателя, обусловленных спецификой литературного журнала как типа издания.

Ключевые слова: коммуникативный дискурс, литературный журнал, читатель, культурно-семиотическая реконструкция, эмоциональный ландшафт чтения.

Halyna Bitkivska

READER IN COMMUNICATIVE DISCOURSE OF MODERN LITERARY MAGAZINE

The features of modern literary magazine communicative discourse are explored in the article. The author suggests that the classical receptive triad «author — text — reader», according to the literary journal specifics, can be expanded to «author + editor-compiler — magazine as integral text — reader». In the article a cultural and semiotic reconstruction of the reader's image with the key metaphor

«Emotional Reading Landscape» based on the materials of the magazines «Vsesvit» and «Vsemirnaia Literatura» is outlined. The main reader strategies, in particular, waiting for the magazine, enjoyment of possession, first reading, reading, interpreting, collecting, etc. are defined in the article.

Key words: communicative discourse, literary magazine, reader, cultural and semiotic reconstruction, emotional reading landscape.

УДК 821.161.2-343.09

Юлія Вишницька

МІФОСЦЕНАРНИЙ КОД ПАМ'ЯТІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЛЮБКА ДЕРЕША)

У статті проаналізовано одну з концептуальних доміант творчості сучасного українського письменника Любка Дереша — пам'ять. Концепт пам'яті дешифровано за допомогою міфосценарного коду. Міфологічний сценарій початку варіюється в романах письменника мікросценаріями занурення в глибини пам'яті, усезнання, поверненням у Хаос, а отілесненість пам'яті-спогадів провокується втратою/везанням/розщепленням «я» й осягненням Вічності. Одночасно спостерігається моделювання міфосценарію творення я-космосу як занурення в потойбіччя свідомості / у підсвідоме. Реконструйовано ідіостильовий варіант сценарію космотворення «Нерест писанок». Концепт пам'яті є ключовим при реконструкції міфосценарію творення реальності через вибір. Описано змикання міфосценаріїв кінця та ініціації через актуалізацію мотивів страху, тривоги, напруги, спеки, а також образу ящірки як ізоморфу першохаосу. Усі вони відтворюють семантику позачасся. У цьому ж вимірі письменник моделює міфосценарій ініціації, що обертається для героя з феноменальними здібностями трагічною спробою — несвободою, «нарізкою пам'яті».

Ключові слова: концепт пам'яті, міфологічний сценарій, міфоконструкт, міфологема, мотив, ініціація.

Французький історик П'єр Нора інтерпретує пам'ять як четвертий етап часових змін: нині, на думку вченого, ми переживаємо «прихід минулого як пам'яті» [6, 65]. Стрімке входження нових технологій у сучасний світ призводить, із сумом констатує П'єр Нора, до радикальної метаморфози пам'яті: «Йдеться не про зв'язок із минулим або його включення в теперішнє, а, навпаки, про затухання на користь безпосередності в записі та відтворенні реальності, що перетворює її саму на ірреальне» [6, 73]. Настав час, за висловом ученого, «ідеології усе-пам'яті» (див. про це у книзі Мічіо Кайку «Майбутнє розуму» [4, 80, 83, 84, 134–135, 142]). І саме в цій «віртуальній спадщині» зберігаються міфологічні конструкти, які можна, знову ж таки послуговуючись метафорою видатного французького історика, назвати «спадщинневим панциром» [6, 74]. Обернене витлумачення понять історії й пам'яті яскраво втілюється в концепті «історії-пам'яті». П'єр Нора розшифровує його так: «< ... > історія схоплюється пам'яттю, щоб, у свою чергу, створити основу нашої національної колективної пам'яті» [6, 125]. Сакральну природу і «майже тожність» між нацією, пам'яттю й священним П'єр Нора пояснює консервуванням у терміні *memoria*

значення святилища [6, 157]. Дослідник зосереджує свою увагу на так званих *locus memoriae* (це є одночасно й колективна монографія, про яку згадує автор: семитомник «Місця пам'яті» (1984–1992)), тих точках кристалізації колективного спадку, у яких сконцентрувалась колективна пам'ять (прикладами «місць пам'яті» насичено другий і третій розділи книги «Теперішнє. Нація. Пам'ять»). «Місця пам'яті» апелюють до символічної системи й конструювання репрезентативної моделі, їхнє призначення — вивільнити пам'яттєвий вимір із матеріальних і нематеріальних об'єктів [6, 242], тобто історик, на нашу думку, ставить їх в один ряд із міфологемами, описуючи в абстрактних, символічних категоріях. Для окреслення символічних вимірів історик вводить термін «комеборація», що, вважаємо, є релевантним космічній чи генетичній пам'яті: «точки з'єднання символічної системи належності, видимий залишок минулого, який став невидимий, але ще більш живий від того, що несе в собі від померлого» [6, 250]. П'єр Нора також дає своє тлумачення космічній пам'яті: це спогад або сукупність свідомих/несвідомих спогадів про досвід, пережитий і/або перетворений на міф живою спільнотою [6, 188]. Однак найбільш цінною